

Interview

‘Het huidige landbouwsysteem is failliet. Het verdienmodel is gebaseerd op zoveel mogelijk produceren tegen zo laag mogelijke kosten. Kunstmest, krachtvoer, chemische bestrijdingsmiddelen en antibiotica eisen hun tol’, zegt Gjalt de Jong (55), hoogleraar duurzaam ondernemen bij Campus Fryslân. ‘Daarom is een omslag naar natuurinclusieve of regeneratieve landbouw noodzakelijk.’ Het door hem opgezette Sicco Mansholt-transitieprogramma helpt reguliere boeren bij de omschakeling naar ecologisch verantwoord produceren. In 2030 moet de helft van de boeren in het Noorden op die manier werken.

tekst KARIN DE MIK fotografie FRANK RUITER

‘Ik pleit voor het rentmeesterschap van vroeger’

Wie Gjalt de Jong (55) **Wat** Hoogleraar duurzaam ondernemen in een Circulaire Economie aan Campus Fryslân, de elfde faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) **Waar** Leeuwarden **Waarom** De Jong zet zich in voor de landbouwtransitie en heeft een ruime staat van dienst in complexe verandertrajecten en duurzaam ondernemen.

Interview

DE JONG GROEIDE op in een naar eigen zeggen warm, gereformeerd gezin in Oentsjerk, waar zorg voor de naaste en de natuur centraal stonden. 'Rentmeesterschap noemde je dat. Goed passen op de natuur en op elkaar. En dus ook rekening houden met toekomstige generaties.' Daardoor werd in zijn jeugd al de kiem gelegd voor zijn zorg voor de natuur en de noodzaak van verduurzaming. Als jongen zwierf hij vaak door de weilanden rond Oentsjerk, waar het stikte van de weidevogels. 'Boeren gebruikten amper kunstmest en maaiden het gras later. Het was echt een natuurweelde.'

Na zijn economiestudie aan de Rijksuniversiteit Groningen belandde De Jong in de wereld van de consultancy, waar hij 'doodongelukkig' werd. 'Het verkopen van adviezen en winstmaximalisatie stonden centraal.' Hij keerde terug naar Groningen, waar hij universitair docent werd aan de faculteit Economie en Bedrijfskunde. Maar de noodzakelijke focus op economische groei ging hem daar op den duur ook tegenstaan. 'De zingevingsvraag kwam op. Ik vond dat we meer moesten kijken naar brede welvaart en maatschappelijk verantwoord ondernemen. En naar alle milieukosten die een onbeperkte economische groei met zich meebrengt.'

Sicco Mansholt

In 2015 gaf hij zijn visie op de noodzaak van een duurzame wereld gestalte. Samen met Jouke van Dijk stond hij aan de wieg van Campus Fryslân, onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen in Leeuwarden. De Jong: 'Daar kon ik echt werken aan een circulaire economie, die de aarde niet uitput.' Hij zette de masteropleiding Sustainable Entrepreneurship op, een interdisciplinair onderwijsprogramma dat studenten opleidt tot duurzaam ondernemer. Ook zet hij zich in voor de landbouwtransitie met de Universiteit van het Noorden. Daarin werkt de RUG samen met de hbo-opleidingen in Groningen en Friesland en met de agrosector, overheden en milieupartijen. In het door De Jong geïnitieerde Sicco Mansholt-transitieprogramma worden reguliere boeren geholpen bij hun overschakeling naar een vorm van regeneratieve landbouw: een landbouwsysteem dat voedselproductie combineert met natuur- en bodemherstel. Dit gebeurt aan de hand van trainingen, cursussen en begeleiding door collegaboeren die de stap al met succes hebben gezet. 'Wij noemen ze koplopers. Zij willen hun collega's graag uitleggen hoe ze een duurzaam verdienmodel hebben gevonden. Het sterke punt is dat ook 54 ketenpartners bij het programma zijn betrokken, waaronder supermarktketens, Rabobank en overheden.' Want dat er iets moet veranderen aan het in zijn ogen falend landbouwsysteem, was voor De Jong duidelijk. 'De maatschappelijke kosten voor de natuur zijn nu te hoog. De landbouwsector vervuult het milieu door de uitstoot van ammoniak en stikstof en het uitrijden van mest. De waterkwaliteit holt achteruit, net als het bodemleven en de biodiversiteit. Er worden chemische middelen gebruikt, die weer in ons voedsel terechtkomen.' Maar er is een oplossing, waarbij zowel de boer als de natuur wint, verklaart hij. 'Dat is regeneratief of natuurinclusief boeren. Zo'n vier à vijf procent van de agrariërs in Nederland werkt al zo.' Vanuit het Nationaal Groeifonds (NGF) van de overheid kreeg De Jong geld om in Nederland duizend boeren te begeleiden bij hun transitie naar een duurzaam verdienmodel. Hiervan zijn er honderd in Friesland gevestigd. Ook worden tienduizend

'Een boer vertelde mij dat hij niet meer zo gestrest is. Zijn vee is gezonder en hij kan weer echt boer zijn met de natuur'

aanstaande boeren opgeleid en getraind in regeneratieve landbouw. Hierbij wordt onder meer gekeken welke technologische hulpmiddelen, zoals drones, kunnen worden ingezet. In 2030 moet zeker vijftig procent van de landbouw in Noord-Nederland regeneratief zijn, is het streven van het Sicco Mansholt-programma. De Jong is ervan overtuigd dat dit zal lukken. Er is geen weg terug, onderstreept hij. 'Er komen nog strengere Europese regels over water en natuur, waardoor reguliere boeren het steeds moeilijker krijgen. Ze moeten aan steeds meer eisen voldoen.' De Jong kent boeren die een weerzin hebben tegen biologische bedrijven. 'Maar die gaan het niet redden. Ze zitten klem. Straks mogen ze minder mest uitrijden en komen er nog strengere regels voor de waterkwaliteit.'

Pijnlijk

Een omschakeling kan pijnlijk en lastig zijn, beseft hij. 'Je hebt informatie nodig en de wil om door te zetten. Daar krijgen boeren hulp bij van ons.' Hij kent een veehouder die in minder dan twaalf maanden succesvol is overgeschakeld op een natuurinclusieve bedrijfsvoering. 'Hij gebruikt geen krachtvoer, geen kunstmest en geen bestrijdingsmiddelen meer. Zijn kosten zijn daardoor veel lager. Zijn koeien lopen buiten en het weiland staat vol kruiden en klaver. De melkprijs voor biomelk is hoog. Hij vertelde mij dat hij niet meer zo gestrest is. Zijn vee is gezonder, de melkwaarden zijn beter en hij kan weer echt boer zijn met de natuur. Daarom is hij nu gelukkig.' Een vraag die vaak gesteld wordt, is of er een markt is voor duurzame producten. Ook daarin voorziet het programma, verzekert De Jong. 'Met supermarktketens is afgesproken dat zij de duurzame producten van transitieboeren zullen gaan afnemen. De rol van de consument is uiteraard minstens zo belangrijk: zij moeten de producten kopen.' De Jong constateert overigens dat er een autonome beweging gaande is om de landbouwsector te vergroenen. Een trend die niet meer te keren is, ongeacht welk kabinet er straks komt. 'Grote marktpartijen en internationale voedselproducenten moeten wettelijk hun eigen ecologische voetafdruk verkleinen en zijn daarom op zoek naar duurzame producten.' De Jong is heel blij dat Rabobank partner is van het transitieprogramma. 'De bank, met Alex Datema (directeur Food en Agri - red.) voorop, heeft de strategische keuze gemaakt om ook te investeren in duurzame landbouw. Er is steun voor reguliere boeren die willen omschakelen, maar daarbij financiële risico's lopen. Het is heel belangrijk dat Rabobank wil bijdragen aan de huidige en toekomstige opgaves voor de boeren, om te komen tot een duurzame, toekomstbestendige agrofoodsector.' <

Gjalt de Jong

'Vergroening is een trend die niet meer te keren is'